

2016-06-10 vmbo leerlingen naar Teylers Museum en Huis ter Kleef

Medio mei 2016 organiseerde de Projectgroep Ambachtslieden twee excursies voor vmbo leerlingen naar monumenten in restauratie. Doel van deze excursies is leerlingen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met een monument, hen te laten zien op welke manier onderhoud wordt uitgevoerd en hen bewust te maken van de rol die ambachtslieden spelen in het voortbestaan van erfgoed. Een nevendoel is door middel van een excursie het vinden van een stageplaats bij een restauratiebedrijf voor de leerling te vergemakkelijken.

Een groep van vijftien 3^e klassers Bouwen, Wonen en Interieur van het Sterrencollege kwam met hun docent Albert Blankestijn, naar het **Teylers Museum**. In dit Rijksmonument worden sinds 2013 renovatie-, en restauratiewerkzaamheden verricht aan het Fundatiehuis gelegen aan de Darmstaat, de ernaast gelegen Kasteleinswoning en het daarachter gelegen Lorentz Lab. Reden voor de werkzaamheden was de slechte staat van de funderingen en de ernstige vochtproblemen.

Op het moment dat de leerlingen werden rondgeleid was de eerste fase afgerond, namelijk het funderingsherstel en de regulering van de vochtthuishouding. Ook waren de modernisering die in de afgelopen tientallen jaren waren aangebracht verwijderd en zijn de authentieke achttiende eeuwse elementen weer zichtbaar geworden.

De leerlingen werden ontvangen door Jeroen Janssens, hoofd Beveiliging en Facilitaire zaken. Hij vertelde dat het Lorentz Lab als eerste wordt gerestaureerd, heringericht en opengesteld voor publiek. De leerlingen zagen dat er gewerkt werd aan het casco, dat er voorbereidingen getroffen werden voor het plaatsen van een nieuwe glazen passage en voor het bouwen van een lift. De hijswerkzaamheden van nieuwe elementen, het metselen van wanden, nodig voor een nieuwe inrichting van de ruimte, en de oude balklagen werden door de docent aangegrepen om les te geven op dit “werk-in-uitvoering”.

Afbeelding 1: leerlingen kijken toe hoe een element op zijn plaats wordt gehesen en gesteld

Ook werden zij gewezen op de verschillen tussen het oude metselwerk en het nieuwe metselwerk, en de steeds terugkerende symmetrie in de gevels. Het behang op gespannen jute, wekte de verbazing van leerlingen omdat deze techniek niet meer wordt toegepast. Een van hen merkte op dat deze manier van behangen ook terug te vinden was in het huis van zijn grootmoeder. Bij het verwijderen van oude behanglagen, trof hij op de jutebespanning, als grondbehang kranten uit de jaren vijftig aan.

Desgevraagd bleek dat op meerdere plekken historisch kleuronderzoek is gedaan. Bij de afwerking van de ruimten zal teruggerepen worden op het oorspronkelijk kleurenpalet uit de 18e eeuw waarbij, waar mogelijk, gebruik zal worden gemaakt van de traditionele verven op oliebasis. Het “oude bouw materiaal” dat verwijderd en tijdelijk opgeslagen is, wordt hergebruikt. Ook worden elders gekochte passende oude materialen verwerkt bij de restauratie.

Via de binnenplaats betraden de leerlingen de Ovale zaal, een juweeltje van vakmanschap, waar de leerlingen

Afbeelding 2: les op een werk-in-uitvoering

werden rondgeleid door mevr. Launspach. De hier geëxposeerde mineralen evenals het timmerwerk waren hier de aandachtspunten. De excursie, die veel facetten van het timmer- en metselwerk van vroeger en nu in beeld bracht, eindigde in de entree van het Museum, waar de leerlingen uitleg kregen over de vele marmersoorten die deze hal sieren.

De herstel- en restauratiewerkzaamheden zullen doorlopen tot en met 2017. Hoofdaannemer is Bouwbedrijf Van den Engel B.V. te Maarsen.

Remmert Pels, lid van de projectgroep Ambachtslieden, hoopte dat in de huidige fase van werkzaamheden die zich richt op de infra structuur en restauratie van alle (historische) ruimten geschikt is om een leerwerkplek of een stageplaats te realiseren. Dit bleek, nagevraagd bij de ROP*, inderdaad het geval te zijn.

Een tweede groep bestaande uit elf leerlingen van de afdeling Bouwen, Wonen en Interieur kwam met docent Rene Boelhouwer naar **Huis ter Kleef** gelegen in de Stadskweektuin van Haarlem.

Afbeelding 3: Huis ter Kleef anno 2016

Deze 16^e eeuwse kaatsbaan was een onderdeel van het landgoed Kasteel Huis ter Kleef. Van het kasteel rest alleen de ruïne, de kaatsbaan heeft de eeuwen doorstaan. De kaatsbaan, nu bekend onder de naam Huis ter Kleef, kwam in 1715 in het bezit van de Gemeente Haarlem. In 1910 werd het gebouw opgenomen in de door L.A. Springer aangelegde Stadskweektuin. Stadsherstel Amsterdam NV heeft dit bijzondere pand in februari 2016 aangekocht en een plan opgesteld voor restauratie en herbestemming. Willem van Iterson is belast met de planontwikkeling en restauratie. Hij ontving de leerlingen en hun docent.

Willem vertelde hen over de doelstelling van Stadsherstel en over de wijze waarop deze restauratie vorm krijgt: het pand wordt in fasen opgeknapt met een kleine ploeg ambachtslieden van Aannemingsbedrijf Holleman-Santpoort BV (tegenwoordig Bouwbedrijf Van Braam-Minnesma BV), een gecertificeerd restauratiebedrijf. Stadsherstel heeft als aandachtspunt in het beleid, een bijdrage te willen leveren aan de continuïteit van het ambacht. Door bemiddeling van de ROP* was voor twee maanden een leerwerkplaats gecreëerd voor Dino Derogee, die begeleid wordt door Marcel Bakker, uitvoerder van de werkzaamheden. De stagiere volgt zijn theorieonderwijs bij Bouwmensen Midden-Holland te Hoofddorp.

Afbeelding 4: Deel van het spant is verwijderd. Te zien zijn het spantbeen met pen, de korbeel met blinde pen en de schuine lip aan de hanenbalk. Foto: Stadsherstel Amsterdam.

Op de zolderverdieping zagen de leerlingen dat het binnenwerk en de kap van het pand inmiddels uitgepeld waren. Dit wil zeggen dat alle onderdelen zonder monumentale waarde weggehaald zijn en de originele constructie tevoorschijn is gekomen. “Vaak is het dan nog spannend of achter de niet monumentale betimmeringen waardevolle onderdelen tevoorschijn komen of dat er toch meer rotte onderdelen zijn dan verwacht. Elke restauratie kent wel weer een verrassing. Tot nu toe zijn er echter weinig onverwachte dingen naar voren gekomen” aldus Willem van Iterson, “hoewel na het verwijderen van een verlaagd plafond mooiere balkconstructies tevoorschijn kwamen dan verwacht”. De dakconstructie die na het afpellen in volle glorie te aanschouwen is, was voor de leerlingen, die door willen gaan als timmerman, een voorbeeld van vakmanschap door de eeuwen heen.

Afbeelding 5: wie van hen gaan in het najaar stagelopen in Huis Ter Kleef?

Naar aanleiding van vragen werd duidelijk dat oude materialen zoveel als mogelijk hergebruikt worden. Echter wanneer een onderdeel voor meer dan 50% aangetast is door vocht en/of houtrot, dan wordt dit vervangen. Voorts werd verteld dat er op dit moment geen aanleiding is een historisch kleur onderzoek uit te voeren aangezien de ramen en andere houten gevelconstructies uit een recente periode stammen en de balkenconstructie vanaf de bouw blank gehouden is.

Tot slot van de excursie bleven de leerlingen stil staan bij een van de buitenmuren. Duidelijk in het zicht waren de vochtplekken, ontstaan door verzakkingen en optrekkend vocht. Deze verzakkingen zijn opgetreden daar Huis ter Kleef, gebouwd op een zandrug, niet is onderheid.

Afbeelding 6: vochtproblemen in de buitenmuur ontstaan door verzakkingen

De belangstelling van de leerlingen, tijdens deze excursie was zeer divers, aldus Margriet de Vlas, lid van de projectgroep Ambachtslieden. Zij hoopt dat deze excursie een andere/nieuwe kijk op metsel- en timmerwerk heeft opgeleverd. Restauratie en onderhoud horen ook later bij hun vakmanschap. Docent Boelhouwer kan zich bij deze conclusies aansluiten.

Stadsherstel is voornemens na de restauratie het pand te verhuren. De toekomstige bestemming is een yoga centrum, waarin meerdere aan yoga verwante activiteiten mogelijk zijn.

Has Kuijpers, secretaris projectgroep Ambachtslieden

www.rop-nederland.nl * Vereniging Restauratie Opleidingsprojecten, is opgericht om leerlingen die in de bouw hun opleiding begonnen zijn, te interesseren en motiveren voor het restauratievak.

www.teylersmuseum.nl ;

www.stadsherstel.nl; klik o.a. op Nieuws;